Hollandsch Zuid-Afrika.

ADRES VOOR REDACTIE:
AMSTERDAM, DAMRAK 95 (TEN KANTORE DER NEDERLANDSCHE ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING).
ADRES VOOR ADMINISTRATIE:
J. H. DE BUSSY, ROKIN 60, AMSTERDAM.

OFFICIËELE MEDEDEELINGEN

VAN HET BUREAU VAN DE NEDERLANDSCHE ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING.

De Redactie van het Maandschrift *Hollandsch Zuid-Afrika* (zoowel wat het geïllustreerd gedeelte, als wat het bijvoegsel voor algemeen nieuws betreft) wordt bezorgd onder toezicht van het *Bureau* van de *Nederlandsche Zuid-Afrikaansche Vereeniging.*

HET DOEL DER NEDERLANDSCHE ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING.

De *Nederlandsche Zuid-Afrikaansche Vereeniging* stelt zich ten doel (zie Art. 1 der *Statuten*):

Binnen de perken, door de internationale rechtsverhoudingen aangewezen, door alle wettige middelen al datgene te doen, wat strekken kan om:

1°. de banden met onze stamgenooten in Zuid-Afrika nauwer toe te halen en, in overleg met hen, aldaar hulpbronnen voor landbouw, nijverheid, handel en andere stoffelijke belangen te openen en te ontwikkelen of de opening en ontwikkeling daarvan te bevorderen;

2°. de publieke opinie zoo ten onzent als in het buitenland over de toestanden in Zuid-Afrika voor te lichten.

Elk streven om bij wijze van propaganda op de zedelijke of godsdienstige gesteldheid der bevolking dezerzijds invloed uit te oefenen, blijft daarbij uitgesloten.

LEDEN EN DONATEURS.

Leden der Vereeniging zijn zij, die met het hierboven (volgens Art. 1 der *Statuten*) omschreven doel instemmen en eene jaarlijksche bijdrage betalen van tenminste *Drie Gulden.* Het boekjaar der Vereeniging loopt van 1 Januari tot 31 December (zie Art. 5 der *Statuten*).

Het staat aan de afdeelingen vrij, *begunstigers* aan te nemen, die eene geringere jaarlijksche bijdrage dan 3 gulden, doch ten minste 1 gulden betalen (zie Art. 5 der *Statuten*).

De algemeene vergadering heeft, op voordracht van het bestuur, de bevoegdheid *eereleden* te benoemen, die dezelfde rechten hebben als de leden (zie Art. 5 der *Statuten*).

Donateurs zijn zij, die minstens 100 gulden in eens in de kas der Vereeniging storten; ook deze hebben gelijke rechten als de leden (zie Art. 5 der *Statuten*).

Aan de *Leden* der *Nederlandsche Zuid-Afrikaansche Vereeniging* wordt, krachtens hun lidmaatschap en zonder vergoeding van eenigerlei aan de uitgave verbonden kosten, dit Maandschrift *Hollandsch Zuid-Afrika* (zoowel het Geïllustreerde als het Algemeene gedeelte) geregeld toegezonden.

VERKORTE NOTULEN van de Vergadering van het HOOFDBESTUUR DER NEDERLANDSCHE ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING op Zaterdag, 8 Januari 1910, te 2.30 n. m. ten kantore der Zuid-Afrikaansche Voorschotkas.

Aanwezig de heeren: De Louter (wnd. voorzitter), Van den Berg, Emous, Brüchner, Muller, Bell, Pont en Mansvelt.

Afwezig met kennisgeving de heeren: Middelberg, Kiewiet de Jonge, Van Reesema, Den Tex, Lingbeek en Verkouteren.

De notulen der vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd.

Legaat de Groot.

Besloten tot het aanvaarden van *een legaat van f 5000.—* (oorspronkelijk bestemd voor het Taalfonds), ten behoeve van het behoud en de bevordering der Ned. taal in Zuid-Afrika en nagelaten door *wijlen den heer C. J. A. de Groot*, oud-officier van gezondheid der Kon. Ned. Marine, te 's Gravenhage. Besloten:

een daartoe strekkende verklaring door alle leden, voor zoover mogelijk, te doen teekenen.

Studiebelangen.

Besloten den heer A. Welcker, samensteller van de *Gids voor het studeeren van Afrikaner studenten in Nederland* op nieuw, onder zekere voorwaarden, te steunen in het bezorgen van een herziene en verbeterde uitgave daarvan.

Prof. Pont brengt verslag uit betreffende het onderhoud van de daartoe benoemde Commissie met den Secretaris der Synodale Commissie van de Ned. Herv. Kerk en meent, dat een bevredigende regeling der aanhangige kwestie betreffende de *toelating tot de theologische Universiteits examens van Afrikaner studenten* nu weldra mag te gemoet gezien worden.

Ondersteuning.

Besloten een *renteloos voorschot van f 600.—* te verstrekken aan den heer R. voor diens terugkeer naar Transvaal.

Besloten een *toelage van £ 25.—* toe te kennen aan Mej. D. voor het voortzetten van hare *studiën in Nederland.*

Besloten een *verzoek van D. M.*, slachtoffer van den oorlog, te verwijzen naar de Vereeniging „Liefdadigheid naar Vermogen" en eventueel borgstelling te geven voor het gevraagde bedrag.

Diversen.

Besloten den nog aanwezigen voorraad van *Prof. Heeres' geschrift, over den beweerden verkoop van De Kaap,* aan te koopen ter verspreiding.

De vergadering verneemt met belangstelling, dat *Dr. W. J. Leyds* aan de hier te lande studeerende Afrikaners een exemplaar van zijn „*Eerste Annexatie der Transvaal*" als St. Nicolaasgeschenk heeft doen toekomen.

De Penningmeester deelt mede, dat door hem ontvangen is *het saldo van de tijdens den Zuid-Afrikaanschen Oorlog in het Munsterland en omgeving voor de Boeren bijeengebrachte gelden ten bedrage van f 3185.90,* te worden besteed voor door de schenkers aangewezen doeleinden.

De vergadering neemt met genoegen kennis van ingekomen brieven betreffende de terugbetaling van het saldo der gelden, destijds geschonken voor *veeuitzendingen naar Zuid-Afrika,* de *toelating van Afrikaner studenten tot de Technische Hoogeschool* en de *Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen;* en de *toetreding van nieuwe leden* als vrucht van de uitgave van het *nieuwe Maandblad „Hollandsch Zuid-Afrika".*

Dankbetuigingen zijn ontvangen van Prof. Viljoen voor de toegezegde bijdrage tot het vormen eener *J. H. Neethling-verzameling* in de Bibliotheek van het Victoria College te Stellenbosch en van de *Boekencommissie van het Algemeen Nederlandsch Verbond* voor geschonken bijdrage.

Wegens tijdgebrek moeten verschillende punten voor behandeling in de e. v. vergadering bewaard blijven, welke gehouden zal worden op *Zaterdag 5 Februari 1910.*

De Secretaris:
N. MANSVELT.

LEGAAT C. I. A. DE GROOT.

Aan de *Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging,* als opvolgster van het *Taalfonds,* is, onder voorwaarde, dat deze gelden zullen worden aangewend ter bevordering en uitbreiding van de Nederlandsche taal in Zuid-Afrika, een legaat van *f* 5000 vermaakt door wijlen den heer C. I. A. de Groot, oud-officier van gezondheid der 1ste klasse bij de Koninklijke Nederlandsche Marine, onlangs te 's-Gravenhage overleden.

EEN VOORDEEL EN EEN GEVAAR.

Als bekend mogen wij onderstellen, dat in de onderscheidene Britsch Zuid-Afrikaansche Staten op parlementair politiek gebied drie partijen bestaan, maar gelang van plaatselijke omstandigheden meer of minder scherp van elkaar gescheiden. Deze partijen zijn: de nationaal-Afrikaner party (in Transvaal: Het Volk, in den Vrijstaat: de Oranje Unie, in de Kaap-kolonie: de Afrikaner Bond) met de daarmee verbonden groepen van gematigde Engelschen; de „progressieve" partij, d. w. z. de partij der Britsche imperialisten, in de Kaap-kolonie onder contrôle van de De Beers maatschappij, in de Transvaal onderworpen aan de bevelen der groote, bij de goud-industrie betrokken financiëele huizen; en eindelijk de nog zwakke, nu nog met de nationale partijen samenwerkende arbeiders-partij. Met uitzondering van de laatste, hebben alle andere partijen krachtig samengewerkt om de Grondwet voor de Unie van Britsch Zuid-Afrika tot stand te brengen. Behalve deze gebeurtenis, van zoo uiterst groote draagkracht, is er in de afgeloopen jaren zóó veel gebeurd, dat de verhoudingen tusschen de parlementair-politieke partijen moest beïnvloeden, dat het ons op dit oogenblik niet kan verwonderen, dat er overal een sterke verschuiving plaats vindt, vooral als we rekening houden met het feit, dat de bestaande partijen, alle geboren uit de agitatie vóór en na den Oorlog, elk voor zich het karakter hadden van coalities tusschen bevriende, maar geenszins in alle zaken gelijkdenkende secties der bevolking.

Bij het beoordeelen van de politieke verhoudingen in Zuid-Afrika hebben wij met deze verschuivingen, en met de oorzaken daarvan, rekening te houden. Een bericht als het volgende, door ons aan een Nederlandsch dagblad ontleend, kan anders aanleiding geven tot gevolgtrekkingen, welke een niet gunstig licht zouden werpen op het nationale karakter der Afrikaner leiders. Dit bericht luidt: „Naar de (Londensche) *Times* verzekert, zal het in de Zuid-Afrikaansche Unie ten slotte toch tot samenwerking komen tusschen den vermoedelijken eersten minister, generaal Botha, en dr. Jameson[1]). Jameson, die dezer dagen een bezoek aan Pretoria bracht, werd door generaal Botha met onderscheiding ontvangen, en een lang onderhoud had tusschen beiden plaats. Als een goed teeken beschouwt de *Times* de omstandigheid, dat het nationalistische blad, *De Volkstem,* dat vroeger tegen Jameson een verbitterde campagne voerde, sinds het onderhoud tusschen Jameson en Botha een veel gematigder toon aansloeg."

In de eerste plaats moeten wij dit bericht in verband brengen met een vroegere tijding, ook aan *De Volkstem* ontleend, dat Sir Percy Fitzpatrick, een der leiders van de Transvaalsche „progressieven", „eindelijk" en „definitief" besloten heeft als vice-president van de „Progressieve associatie" te bedanken. Uit het artikel, dat *De Volkstem* aan deze gebeurtenis wijde, blijkt, dat in deze bedanking culmineert een reeks van oneenigheden en „hoog-oploopende twisten" in het progressieve kamp, zich alle bewegend om de kwestie, wie in deze rijen de leidende posities zullen innemen: de tijdelijk in Zuid-Afrika verblijf houdende Britten, of de daar geboren Engelsch-sprekende Afrikaners en zulke Engelschen, die Zuid-Afrika als hun vaderland hebben aanvaard. De buitenwereld heeft tal van verschijnselen kunnen waarnemen, die op zulke oneenigheid duiden, als daar zijn: het streven van vele „progressieven", ook tot uitdrukking gekomen in hun pers, om den invloed der financiëele Huizen in de Transvaalsche en ook algemeen Zuid-Afrikaansche politiek te breken; de loftuitingen, welke werden toegezwaaid aan enkele leiders der Afrikaners, zooals Gen. Botha en Gen. Smuts; de tijdelijke politieke werkeloosheid van mannen als Abe Bailey, een leidend, in Zuid-Afrika geboren financier en „progressief" politicus, en diens persoonlijke toenadering tot Gen. Botha en den heer Hull, den Transvaalschen minister van financiën, een Engelsch-sprekend Afrikaner, die sedert de instelling van ver-

[1]) Een later telegram ontkent beslist, dat van een nauwere samenwerking (den vorm aannemend van een coalitie-ministerie) sprake is.

antwoordelijk bestuur de zijde van *Het Volk* heeft gekozen; de houding van een invloedrijk financier als Sir Lionel Phillips en de plotselinge front-verandering van Dr. Jameson, beginnend in de Nationale Conventie, blijkens zijn voorstellen tot herstel van den ouden naam van den Oranje-Vrijstaat, de herziening van zijn inzichten inzake de taal, en ook blijkend uit persoonlijke toenadering tot Gen. Botha, enz.

Dat we in deze oneenigheid in het progressieve kamp moeten erkennen de vrucht van het tactisch optreden der leiders van de nationale partij, is buiten kijf. Dat de verantwoordelijke Afrikaansche pers, meer dan het groote publiek, met deze kentering in de meeningen van een aantal invloedrijke progressieven bekend waren, en alles hebben nagelaten, wat de ontwikkeling in dezen zou hebben kunnen vertragen of zelfs in gevaar brengen, is dan niet meer dan van-zelf-sprekend, en menige uiting van Afrikaner voormannen, die ons, als we geen rekening hadden willen houden met bovengenoemde omstandigheid, minder gelukkig zou hebben toegeschenen, vindt daarin ook een natuurlijke verklaring. Dat zij door hun parlementaire strategie een belangrijk deel van hun politieke tegenstanders hebben gedwongen tot zoo beteekenisvolle frontverandering, die wel geen ander gevolg zal hebben dan een „entente" tusschen twee belangrijke groepen der Zuid-Afrikaansche gemeenschap, tot een parlementair „blok" — uitbreiding van de bestaande verstandhouding tusschen Het Volk-ers en Nationalisten in Transvaal, den Bond en de Liberalen (S. A. Party) in de Kaap-Kolonie — dit getuigt ontegenzeggelijk voor hun staatmanswijsheid en politiek beleid. Immers, van het aantal en den invloed der Engelsch-sprekende bewoners van Zuid-Afrika, die zij van de leiding van de anti-nationale progressieven weten los te maken, is afhankelijk, zoowel wat duur als wat succes betreft, de politieke hegemonie van het Afrikaner ras. En ongetwijfeld heeft dit inzicht ook bepaald de houding der Afrikaner leiders bij de Nationale Conventie en zijn toen reeds de resultaten van hun taktiek openbaar geworden, zoodat zij steeds met vertrouwen de komende politieke worsteling om de politieke macht in het Vereenigd Zuid-Afrika konden te-gemoet-zien.

De splitsing in het progressieve kamp is lang voorbereid, maar bleef toch, hoewel voortdurend dreigend, zóó lang voor het groote publiek verborgen, dat het besluit van Sir Percy Fitzpatrick en het elders in dit blad vermelde optreden van andere „progressieve" leiders als onze oud-landgenoot Sir Willem van Hulsteyn en den heer Lindsay, kwam als een geheel onverwachte gebeurtenis. Deze houding moet wel, meenen wij, de kansen van de kern der progressieve partij, vertegenwoordigd door Sir George Farrar, op een verkiezingsoverwinning geheel vernietigen. En daarmee is de voortgang der ontwikkeling van Zuid-Afrika in nationale richting meer dan ooit gewaarborgd.

Hebben wij hiermede in het algemeen op de voordeelen, welke uit dezen loop der gebeurtenissen voor de politieke macht der Afrikaners voortkomen, gewezen, dan rest ons, met een enkel woord te wijzen op de gevaren, die het gevolg kunnen worden van een „entente" van de Nationale partij met een, naar het ons voorkomt, niet gering gedeelte der progressieven, geleid door politici met de gaven en den grooten invloed van een Sir Percy Fitzpatrick, Abe Bailey en Dr. Jameson. Reeds is gebleken, dat de gematigde taktiek der Transvaalsche Afrikanerleiders een gedeelte, voorloopig nog een klein gedeelte, hunner volgelingen heeft geprikkeld tot verzet. Het streven der leiders, om de goud-industrie en haar vertegenwoordigers zooveel mogelijk, zoover met het algemeen belang was overeen-te-brengen, ter wille te zijn; om bij elken maatregel, die van dien kant hevig verzet uitlokte, te retireeren; in het belang der boeren ingediende wetsontwerpen in-te-trekken, als de mijn-industrie een „non possumus" liet hooren; in zaken van onderwijs, taal-wetgeving, benoeming van ambtenaren enz., zóó op-te-treden, dat zelfs de schijn van een alleszins gerechtvaardigde bevoorrechting van Afrikaners kon worden vermeden; de administratie van de onderwijs-wet enz.; — dit optreden heeft meer dan één getrouw Afrikaner eenigszins het hoofd doen schudden en zich doen afvragen, of het zóó wel verder kòn. De meerderheid bleef evenwel vertrouwen stellen in de beproefde leiders, een kleine minderheid zette haar ontevredenheid om in verzet, althans, weigerde actieve ondersteuning. Doch als die leiders, om het partij-politieke resultaat, door hen nagestreefd, te bereiken, reeds van groote matiging moesten doen blijken, zullen zij, om de „entente", die zij hebben bewerkt en die — wij herhalen het — nog voor langen tijd noodzakelijk is, om de ontwikkeling van Zuid-Afrika in nationaal-Afrikaansche richting te verzekeren, in de toekomst zeker niet minder matiging en minder conciliantie moeten toonen, en daarmee het geduld van zulke volgelingen, die op het stuk van nationale politiek een vlugger tempo wenschen aangenomen te zien, zwaar op de proef stellen. Hoe grooter het aantal „gematigd-Engelsche" vrienden van de huidige Regeering en van de toekomstige Regeering van de Unie van Zuid-Afrika wordt, hoe voorzichtiger een Afrikaner ministerie zal moeten optreden om den nieuwen en nog uiterst zwakken band niet weer te doen breken. Aan den anderen kant neemt in gelijke mate de lust tot matiging bij een aantal Afrikaners, die meer dan anderen onder Engelschen invloed — door opvoeding, afkomst of omgeving — staan, toe en ontwikkelen zich op deze wijze tegenstellingen in de Afrikaner partij, die, ofschoon anders van strekking dan de tegenstellingen in de rijen der progressieven, leiden hunnen tot een zelfde resultaat: een openlijke splitsing, waarvan dan — om het uiterste geval ter illustratie van onze meening te geven — het gevolg zou zijn: een nieuwe partij-verdeeling: een convervatief-Afrikaner partij, een gematigd Engelsch en Afrikaansch centrum en een „progressieve" Engelsche partij.

Wij wijzen op een gevaar, dat in de huidige parlementair-politieke ontwikkeling opgesloten ligt. Daarmee bedoelen wij niet, dat een ontwikkeling, als hierboven geschetst, onafwendbaar *moet* plaats vinden. Doch dit meenen wij toch met zekerheid te kunnen beweren, dat de politieke leiders der Afrikaners, wier doel het is, aan het Afrikaner ras (hetzij dan van Hollandsche, Engelsche of andere afkomst) de ongestoorde uitoefening van zijn eerstgeboorte-recht te verzekeren en die daartoe eenerzijds de eenheid onder hun natuurlijke ondersteuners hebben te bewaren, en anderzijds aan hen zoo veel mogelijk hulptroepen uit andere kampen hebben toe te-voegen, een uiterst moeilijke, en met den dag moeilijker wordende taak hebben te vervullen. Te moeilijker ook, omdat de consolideerende factoren die welke nu nog werken, zooals de ontevredenheid, die gevolg was van het „progressieve" Milner-bewind, aan kracht verliezen, naarmate zulke factoren minder opzienbarend werkzaam zijn, of door wetgeving krachteloos zijn gemaakt. Ligt hierin voor de leiders der Afrikaners een waarschuwing — zoo deze nog noodig mocht zijn, wat wij voor ons geneigd zijn, te betwijfelen — om ook in hun matiging zekere gematigdheid in acht-te-nemen, opdat zij, om nieuwe vrienden te winnen, geen oude vrienden van zich afkeerig maken, aan den anderen kant zullen degenen, die zóó zeer beducht zijn voor samenwerking met een deel der Engelsch-sprekende bevolking, dat zij liever hun leiders verlaten, hen critiseeren of zelfs tegenwerken, dan hen op den ingeslagen weg te blijven volgen en steunen, zeker willen bedenken, dat vooralsnog de Afrikaners, reeds wat hun getal betreft, niet krachtig genoeg zijn om, zonder steun van anderen, de positie, die zij thans innemen, te behouden en te versterken, en dat dus eendracht in de eerste plaats, geduld en beleid daarnaast, gevergd wordt, niet alleen van de leiders, doch van ieder, die een aandeel neemt in de politieke machts-ontwikkeling van het Afrikaner ras.

HANDEL EN NIJVERHEID.

De bier-brouwerij te Kroonstad (O. V. S.), die ongeveer £ 45,000 gekost heeft, is te koop. De maatschappij, die haar bouwde, kon haar werk niet beginnen omdat zij, toen de gebouwen klaar waren, geen geld meer had tot voortzetting van 't bedrijf—een geenszins ongewone ondervinding in Zuid-Afrika.

Diamanten op Possession-eiland. De *Cape Argus* (Kaapstad) bevat het navolgende bericht:

„Wij hebben betrouwbare informatie, dat vier diamanten, varieerende van 1 tot $1^1/_2$ karaat, op Possession-Eiland gevonden zijn. Dit eiland ligt aan de Duitsch Zuid-west Afrikaansche kust nabij Plumpudding-Eiland, welk laatste eiland het doel van de bekende Xema-expeditie was, en tevens van de expedities, door Carroll en Brunel Stevens op touw gezet, doch niet doorgezet, omdat minister Malan ook aan deze beide personen verlof weigerde om op Plumpudding-Eiland te gaan prospecteeren. Wij kunnen verder uit gezaghebbende bron mededeelen, dat een Duitsch syndicaat in Lüderitzbucht gevormd werd voor het doel, in de zee, tusschen de kust van 't vasteland en Possession-Eiland, te dreggen, om te trachten, de diamant-pijp te vinden, welke men hoopt, dat daar, onder water, gevonden kan worden".

Beter dan een goudmijn.

The South African Mining Journal deelt de bizonder winstgevende uitkomsten mede van een landbouwonderneming, bekend onder den naam van Eastern Transvaal Plantations Beperkt, een maatschappij met een kapitaal van £ 75,000, waarvan 54,900 aandeelen zijn uitgegeven. De naam van de bestuurder is E. P. Binet, J. P., M. I. C. E., F. G. S. te Krugersdorp. De maatschappij bezit vijf plaatsen in Oostelijk Transvaal, beslaande 38,187 akkers (19,000 H.A.) grond. Het klimaat is half tropisch en de bodem bestaat uit een rijke roode klei. Tabak, katoen, lucerne, sisal, apen-nootjes, kafferkoren, mielies en alle soorten van tropische vruchten gedijen daar zeer goed. Op een proefveld van 2 H.A. werd $4^1/_2$ ton gedroogde tabak gewonnen, gevende een winst van 33 pCt. Landbouw-werktuigen zijn daar aangeschaft van de firma Fowler, te Leeds, kostende ruim £ 9,000. Aan gebouwen, droogschuren, enz. werd bovendien nog £ 4,000 ten koste gelegd. Een watervoor werd uitgegraven en 250 H.A. zijn thans onder cultuur, terwijl het plan bestaat, nog meer grond daarvoor te bestemmen. Dan blijft er nog een onmetelijk terrein over voor de struisvogelteelt; de struisvogels worden in wilden staat aangetroffen op de aan de Maatschappij behoorende gronden. De uitgaven voor het tegenwoordige seizoen beloopen £ 5.552 en de waarde van de te veld staande gewassen wordt geschat op ruim £ 23,000.

Marmer. Aan de *Deutsch Südwest-afrikanische Zeitung* ontleenen wij het navolgende bericht:

De marmerlagen in Duitsch Zuid West Afrika, welke nabij Swakopmund, dicht bij de kust, beginnen en zich, met enkele onderbrekingen, langs de spoorbaan tot ongeveer 200 K.M. landwaarts in uitstrekken, vormen, wat uitgestrektheid en verscheidenheid van soorten betreft, de grootste marmerlaag der wereld. De kale marmerrotsen vormen hier tamelijk hooge, uitgestrekte heuvels. Daar deze heuvels niet met een laag verweerd marmer bedekt zijn en humus-lagen daarop haast niet voorkomen, verraadt reeds van verre de kleurenpracht van deze heuvels de aanwezigheid van het gesteente. Aan het ontginnen van deze groeven staan geen noemenswaardige moeilijkheden in den weg. Een van de hoofdeigenschappen van dit marmer is zijn kleurenrijkdom en zoowel de eenvoudig geteekende soorten als die van gemengde kleuren zijn geheel „gezond".

In Hamburg heeft zich een syndicaat gevormd, hetwelk deze marmerlagen zal gaan exploiteeren. Als arbeiders zullen thans alleen blanken geëmployeerd worden, doch aan kleurlingen zal dan later dit werk worden geleerd. Het kapitaal is op £ 250.000 gesteld, waarvan een vierde voor aankoop van de marmerconsessie Swakopmund, Habis, Kubas. Navachab, Karibib en Sphinx, de helft voor terreinwerk, als spoorlijntje, gebouwen, machinerie enz., terwijl het resteerende vierde als bedrijfskapitaal zal worden aangewend. Het syndicaat, *„Die Afrika Kolonial Marmor-Gesellschaft"*, wordt verbonden door de handteekening van den heer Heinrich von Rücker, Consul Generaal te Hamburg.

Deze maatschappij dient niet verward te worden met de *„Afrika Colonial Marmor Company"*, eveneens te Hamburg gevestigd, aan welker hoofd de heer Hugo C. F. Smidt staat.

Invoer van kaas in Britsch Zuid-Afrika.

De invoer van kaas in Britsch Zuid-Afrika bedroeg in 1907 4,761,140 lbs., ter waarde van £ 132,523, en in 1908 4,459,453 lbs. ter waarde van £ 119,210. Aan den invoer werd in hoofdzaak deelgenomen door de na te noemen landen:

Landen van herkomst.	1907.		1909.	
Nederland. .	**3,921,316** lbs.	£ **106,118**	**3,734,922** lbs.	£ **96,571**
Canada . . .	355,933 „	„ 10,566	278,611 „	„ 8,560
N.-Zeeland .	135,236 „	„ 3,666	166,463 „	„ 4,413
Gr. Brittannië	99,483 „	„ 3,895	99,410 „	„ 3,594
Italië	85,671 „	„ 2,862	76,866 „	„ 2,604
Frankrijk . .	36,769 „	„ 1,306	32,585 „	„ 1,247

In de verschillende koloniën bedroeg de invoer (van overzee en uit het internationaal verkeer voortvloeiend):

Koloniën.	Totale invoer.		Netto verbruik.	
Kaapkolonie . .	2,480,657 lbs.	£ 65,487	1,979,151 lbs.	£ 51,661
Natal	1,705,418 „	„ 46,939	463,861 „	„ 12,239
Or. Rivierkolonie	271,599 „	„ 7,210	266,744 „	„ 7,026
Transvaal . . .	1,657,028 „	„ 45,731	1,596,950 „	„ 43,614
Zuid-Rhodesia .	135,371 „	„ 4,184	130,758 „	„ 4,034
N.W.-Rhodesia .	4,855 „	„ 146	4,855 „	„ 146
Basoetoland . .	3,670 „	„ 99	—	—
Betsjoeanaland.	4,026 „	„ 134	—	—
Swaziland . . .	2,187 „	„ 64	—	—

Plaatsen in de Transvaal, die voor den groothandel in kaas in aanmerking komen, zijn Johannesburg en Pretoria.

Het verbruik van fabriekskaas is overwegend; deze schijnt de boerenkaas te zullen verdringen.

Het invoerrecht op kaas bedraagt 15 pCt. der waarde, met 3 pCt. rabat voor het Britsche product.

Terwijl in de Kaapkolonie, Natal en den Oranje-Vrijstaat „cheddar" in toenemende hoeveelheid gemaakt wordt, legt men zich in de Transvaal met goed gevolg op de fabricage van zoetemelksche kaas toe, zoodat eene verdere vermindering van den invoer uit Europa verwacht kan worden, te meer, daar men in Zuid-Afrika het artikel wenscht met zooveel vocht, als de exporteur in Europa, met het oog op het vervoer door de tropen, moeilijk in het product kan laten.

De achteruitgang, welken de invoer uit Nederland, door de vermindering van het verbruik van geïmporteerde boter en kaas. ondergaat, kan wellicht worden goed gemaakt door den invoer van kaasvaten, boterkistjes en verschillende voor de zuivelbereiding benoodigde artikelen te bevorderen. Hiertoe is noodig, dat belanghebbenden bij dezen handel op het juiste oogenblik, d. w. z. *thans*, moeite doen voor den afzet hunner artikelen in Zuid-Afrika.

(Naar mededeelingen van con. gen. F. M. Knobel in *Handelsberichten*).

TAAL- EN STAMVERWANTE BELANGEN.

Holland-Vlaanderen-Zuid-Afrika.

Zooals verwacht werd, heeft Z. M. Albert I de eedsformule, bij gelegenheid van zijn huldiging als Koning der Belgen, ook in de Hollandsche taal uitgesproken.

Men kan zich voorstellen, welken indruk het op Koning, destijds Kroonprins, Albert gemaakt moet hebben, toen Minister Malan hem te Kaapstad, uit naam van de Afrikaners, in de Hollandsche taal verwelkomde. Z. M. zal toen wel bemerkt hebben, dat de Hollandsche taal, die in Europa door bijna 10,000,000 menschen gesproken wordt, die in de uitgestrekte, rijke Aziatische Nederlandsche Koloniën *de* taal is, ook in geheel Britsch Zuid-Afrika de overheerschende is en buitendien toont een levende taal te zijn, welke haar gebied voortdurend uitbreidt.

Op zijn beurt zal Koning Albert, door dit voorbeeld, te Brussel gegeven, vele Afrikaner voormannen opwekken om het Afrikaansch ook bij de meest officiëele gelegenheden in eere te houden. In België is het Hollandsch niet, of nauwelijks, in de meerderheid; in Zuid-Afrika wordt het echter door minstens $^2/_3$ deel der bevolking gesproken, dat wil zeggen: dat er daar twee Hollandsch sprekenden tegen één Engelsch-sprekende is. Er is dus alle aanleiding, om dan ook aan den nieuwen Gouverneur-Generaal te verzoeken, den eed van getrouwheid in Z.-Afrika in de *beide* landstalen uit-te-spreken.

De Schoolraden-Conferentie.

Op 23 Nov. l.l. is te Pretoria een Conferentie van afgevaardigden der Transvaalsche Schoolraden gehouden. 42 afgevaardigden waren aanwezig, benevens de schoolinspecteurs, een aantal onderwijzers en de heeren Hoogenhout en Robinson, leden van den Raad van Onderwijs. Reeds in het begin der verrichtingen deed zich een opmerkelijk incident voor. Toen n.l. moest worden overgegaan tot verkiezing van een voorzitter, stelde de heer Evans (Engelschsprekend onderwijzer) den heer Adamson, Superintendent van Onderwijs, voor, daar deze z. i. op de vorige conferentie bewezen had, daarvoor de geschikte persoon te zijn. Ds. Vorster (Rustenburg) wenschte evenwel stemming per briefjes, waartoe besloten werd en waarvan 't resultaat was, dat de Heer H. S. Malherbe als voorzitter werd verkozen. De heer Malherbe gaf echter duidelijk te verstaan, dat hij zich niet tegen den heer Adamson stelde.

Aangenaam zal deze geschiedenis den heer Adamson intusschen wel niet geweest zijn, doch 't is als in de geschiedenis van Tijl Uilenspiegel: de Superintendent van Onderwijs heeft 't er naar gemaakt.

De nieuw-benoemde voorzitter vroeg daarop namens den heer Adamson „of 't Congres wil, dat hij tegenwoordig blijft", waarop hem eenparig verzocht werd, in zijne hoedanigheid van Superintendent van Onderwijs te blijven. Gedurende de debatten, die hoofdzakelijk in 't Hollandsch werden gevoerd, sprak de heer Adamson zoowel Hollandsch als Engelsch.

De Hertzog-wet.

De secretaris van de Afr.-Hollandsche Taalvereeniging te Pretoria, de heer G. J. Otto, schrijft aan *De Vriend*, Bloemfontein:

WelEd. Heer. — Op onze laatste Bestuursvergadering werd met de meeste geestdrift het volgend besluit genomen, en besloten het te zenden aan ZEd. Gestrenge Generaal Hertzog, en ook aan eenige nieuwsbladen voor opname:

„Het Hoofdbestuur van de Afrikaansch-Hollandsche Taalvereeniging spreekt met eerbied zijn diep gevoelde dankbaarheid uit voor de wijze, waarop door ZEd. Gestr. Generaal Hertzog de rechten van het Hollandsch, vooral op onderwijsgebied, in den Vrijstaat zijn gehandhaafd;

(2de.) legt de verklaring af, dat het een groot deel van het Transvaalsche publiek vertegenwoordigt, dat met weerzin heeft kennis genomen van de leugenachtige en lasterlijke aanvallen van de Transvaalsche goudpers op ZEd.'s wijze en rechtvaardige toepassing van de rechten van het Hollandsch, waardoor de ver-Engelsching van den Vrijstaat wordt gestuit;

(3de.) verzekert ZEd., dat zijn onderwijswet van de hoogste zedelijke beteekenis is voor de verheffing van het Hollandsch over heel Zuid-Afrika;

(4de.) en spreekt de hartewensch uit, dat het heldhaftig optreden van Generaal Hertzog ook voor de Transvaal eerlang een onderwijswet zal uitwerken, waarbij onze rechten erkend zullen worden."

De taalstrijd en de kerk.

Uit een artikel, geteekend N., in de *Volkstem*, ontleenen wij het volgende:

De Hollandsche Taalhemel is somber dik bewolkt. Een mooi lichtstraaltje drong echter door gedurende de Kaapsche Synodevergaderingen. De predikanten spraken goed Nederlandsch, zonder daarom juist welsprekend te zijn. (Hoe weinige Engelsche predikanten in Z.A. zijn welsprekend!) Hoog-welsprekend is echter Prof. Moorrees; dat is van algemeene bekendheid. Doch in deze synode is een tweede redenaar opgestaan, die op 't gebied van welsprekendheid een waardige evenknie is van Prof. M. Wie is dat? De bladen hebben er niets van geschreven. 't Is immers zoo onbeduidend, welsprekend te zijn in de oude landstaal. Ik was in de Synode toen Dr. *Malan*, van Montagu, sprak (over 't stichten van een kweekschool, waar taal en godsdienst tot hun recht zouden komen). Ik bemerkte een soort van tinteling onder al de hoorders; ze werden meegesleept door de schoone taal, de rijke woordenschat, door de gemakkelijkheid, waarmee de spreker het juiste woord op de juiste plaats zette, enz. Men was verbaasd en diep geroerd. *Dr. D. F. Malan heeft in Holland gestudeerd* en promoveerde te Utrecht op een proefschrift: „Het Idealisme van Berkeley".

Dit alles deed mij geweldig aan. Vooral het feit, dat die groote schare eminente mannen nog gevoelt, diep gevoelt, wat mooi is in het Hollandsch. Zijn er niet enkelen, misschien velen onder hen, wier huistaal Engelsch is? Zijn er niet eenigen, misschien velen onder hen, als de zoon van onzen waardigen Andries du Plessis (Kaapsch Parlementslid), die hun geestelijke opleiding in Schotland kregen en hun intreepreek in de Ned. Geref. Kerk van Zuid-Afrika, de kerk hunner vaderen, in 't Engelsch gehouden hebben? De laatste 3 maanden hebben wij 4 kopstukken, 4 pilaren van onze taal in Zuid-Afrika verloren: Onze Jan, zijn zwager David de Waal, Prof. Dr. Hofmeyr en den heer Roos. Welk een verschil tusschen het Hollandsch van deze prominente mannen en van de hoog ontwikkelde jonge mannen van thans (B. A.'s ingesloten!) Ik zie met een wee hart de oude voorname garde, die Hollandsch denkt, mooi Hollandsch spreekt, Hollandsch gevoelt, uitdunnen. Hun plaatsen worden niet meer gevuld: het jonge geslacht denkt Engelsch, spreekt krom Hollandsch, gevoelt Engelsch — drukt zich beter en gemakkelijker uit in 't Engelsch. Waar gaan we heen?

Den Heere zij dank, we hebben onze kerk nog. De kerk is nog vurig, onvervalscht Calvinistisch, staat nog op zuiveren bodem. O, dierbare leeraars en ouderlingen en alle anderen, laat uw kerk, onze kerk ook zuiver Nederduitsch blijven. De N. G. Kerk, het Calvinistisch geloof was het plechtanker der Hollandsche vaderen in hun strijd tegen Spanje. Blijve de kerk het rotsvaste fondament onzer taal in Zuid-Afrika.

KERK EN SCHOOL.

Pretoria College.

Op een vergadering van ouders der Eendracht School-kinderen is besloten, deze inrichting te vereenigen met het Pretoria College, en den heer W. Hofmeyr (rector van het gymnasium te Stellenbosch) tot hoofd der vereenigde school aan te stellen. In April zal de heer Hofmeyr zijn werkzaamheden aanvangen. Door dit besluit komt een einde aan de oneenigheid tusschen de ouders der twee scholen, die reeds geruimen tijd geduurd had. En aangezien de heer Hofmeyr terecht het vertrouwen geniet van alle betrokken ouders, kan de toekomst van 't Pretoria College als rooskleurig worden beschouwd.

De Vereeniging, het orgaan van de Ned. Herv. of Ger. Kerk in Zuid-Afrika, bevat uiterst gunstige beoordeelingen van *Salomo's Hooglied*, door J. van Andel (J. H. Kok, Kampen), en *De Lelie van ons Vorstenhuis*, de Hollandsche bewerking) door H. S. S. Kuyper) van den Amerikaanschen historischen roman, welke tijdens de kerkhervorming in de Nederlanden handelt, van de Amerikaansche schrijfster Caroline A. Mason.

De Nederlandsche uitgevers zullen wèl doen, door in herinnering te houden, dat aanbevelingen van de kerkelijke pers in Zuid-Afrika daar te lande van veel gewicht zijn.

De Gereformeerde kerk.

Ons werd toegezonden de 36ste jaargang van de „Almanak voor de Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika" (1910), uitgegeven door Ds. Postma, te Johannesburg.

Behalve het gewone kalender-werk bevat dit welverzorgde boekje (gedrukt bij de firma N. D. v. d. Reyden, te Pretoria) een uitvoerig verslag van de feestviering van het 50-jarig bestaan der Rustenburgsche gemeente dezer kerk; een „overzicht van het Christelijk onderwijs in Nederland" door Ds. S. A. Los (Pretoria) en ander mengelwerk; bovendien een zeer uitgebreide kerkelijke statistiek, waaraan we de navolgende gegevens ontleenen:

In de Transvaal telt deze kerk 24 gemeenten, met 7783 belijdende en 8573 doop-leden (totaal 16356), bediend door 9 predikanten. En zijn 10 vacatures, terwijl 2 predikanten elk twee en één zelfs vier gemeenten bedient.

In den Vrijstaat telt de Ger. Kerk 12 gemeenten, met 3101 belijdende en 3047 doop-leden (totaal 6148), bediend door 7 predikanten, van welke er twee elk voor twee gemeenten zorgen. Er zijn 5 vacatures.

In de Kaap-Kolonie zijn er 17 gemeenten (ingesloten Qué en Humpata, Angola), tellend 4621 belijdende en 5465 doop-leden (totaal 10086 leden), bediend door 13 predikanten, van wie één twee, en één drie gemeenten verzorgt.

Over Qué en Humpata vinden wij nog de navolgende opgaven: De gemeente Qué, predikant Ds. Bieuwenga, telt 579 doopen belijdende leden; Humpata (Ds. H. Pasch) heeft geen opgave gezonden. In den omtrek van Qué zijn drie private scholen, met drie leden van Ger. Kerk (mej. N. v. Wijk en de heeren J. du Plessis en S. van Dijk) als onderwijzers.

Verder verschaft de almanak een volledige lijst van tot deze kerk behoorende onderwijzers, met opgave van standplaats, qualificaties, enz.

Psalmen en Gezangen.

Bij de aankondiging, dat bij de Hollandia-drukkerij te Baarn verschenen is eene brochure „Het zingen van Gezangen in de Kerk. Pro: Dr. J. H. Gunning J. Hzn., N. H. Predikant te Utrecht. Contra: J. D. Lind van Wijngaarden, N. H. Predikant te Putten", merkt het *Christelijk Schoolblad* (Redactie de heer H. J. Emous) het navolgende aan:

„Deze kwestie is een oude kwestie, waarover we zeer gaarne ook iets zouden willen zeggen. Maar ze ligt buiten het kader van ons blad.

Maar, al is die kwestie van al of niet gezangen in de kerk ook oud, dat neemt niet weg, dat ze aanstonds de belangstellende aandacht weer heeft, wanneer twee mannen als de beide zeer bekende predikanten, mannen van kennis en besliste overtuiging, tegenover elkaar treden om het pleit voor en tegen te voeren. Ze hebben het in zulk een vorm gedaan, dat ze de volle aandacht der lezers zullen houden. En die lezers zullen erkennen, dat het duidelijk is, dat de hoofdkwestie in dit pro en contra wel eens, gelijk altoos haast, schuil gaat achter opmerkingen, die niet gezangen, maar *de* gezangen gelden. Trouwens, er zijn ook ernstige bedenkingen tegen de berijming van sommige psalmen, die uiterst vrij is geweest.

Doch vestigen we slechts de aandacht op deze brochure, die zulks verdient.

Dr. Gunning stelt zich voor, meer uitvoerig en zelfstandig de gezangenkwestie te bespreken".

Ook in Transvaal is deze kwestie onlangs weer prominent op den voorgrond getreden. Men weet, dat zij bij de oprichting van de Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika een groote rol heeft gespeeld.

Leerplicht.

In de Transvaal bestaat voor kinderen, die binnen den afstand van drie mijlen van een school wonen, leerplicht. Onlangs nu hebben een aantal burgers in het Krugersdorp-district, den leerplicht niet achtend, hun kinderen weggenomen van de school te Hekpoort, die zij bezochten. Zij werden voor den magistraat gedaagd, doch door dezen, den vroegeren Vrijstaatschen landdrost Papenfus, buiten vervolging gesteld.

't Is zulk een ongewoon verschijnsel, dat de Zuid-Afrikaansche plattelandsbevolking moedwillig de termen der wet overtreedt, dat een nader onderzoek op zijn plaats was. Hieruit bleek het volgende: Sedert eenige maanden scheen er wrijving te bestaan tusschen een groot aantal ouders, wier kinderen ongeveer de helft der scholieren te Hekpoort uitmaken, en den hoofdonderwijzer aldaar. Deze zaak heeft den Schoolraad reeds heel wat moeilijkheid bezorgd, ofschoon ze met een weinig takt reeds lang uit den weg had kunnen zijn. Wij hebben hier n.l. niet te doen met een ongemotiveerd verzet tegen de wet. Gemelde ouders weigeren hun kinderen naar school te zenden, omdat de onderwijzer geen voldoende Hollandsch kent om 't te onderwijzen, iets, wat hij trouwens zelf ook erkent. 't Is dus een lijdelijk verzet tegen de aanstelling van een onderwijzer in een, zoo te zeggen, uitsluitend Hollandsch-sprekende streek, die niet voldoende die taal machtig is. In plaats dus van blaam te verdienen, zijn de ouders eerder te prijzen voor hun optreden. Aan wie de schuld ligt, is moeilijk te zeggen, maar in ieder geval hebben de ouders het recht om te eischen, dat hun kinderen door bevoegde personen onderwezen worden. Na afloop van de rechtzitting had de heer Papenfus, de Resident-Magistraat, een onderhoud met de ouders, ongeveer 30 in getal. Door zijn taktvol optreden gelukte het hem, de ouders over te halen, om hun kinderen weer naar school te zenden, hun tegelijkertijd belovende, de zaak onder de aandacht van den Kolonialen Secretaris, die tevens minister van onderwijs is, te brengen. Wellicht zal dan blijken, dat des ministers Hoofden van het Departementen, in de eerste plaats de Directeur van Onderwijs, de heer Adamson, zich van de rechten der Hollandsch-sprekende bevolking al heel weinig aantrekken, tenzij zij door die bevolking daartoe worden gedwongen.

PERSONALIA.

Sir Pieter van Blommestein Bam is op den eersten Kerstdag uit Kaapstad te Londen aangekomen.

In 't Hollandsch Hospitaal te Pretoria stierf op 23 Nov. l.l. de heer Evert van Daalen in den ouderdom van 40 jaren.

De echtgenoote van den heer S. P. Lindhout te Arcadia (Pretoria), is op 5 Dec. j.l. voorspoedig verlost van een zoon.

Mevrouw de weduwe de Laat de Kanter, geb. Colijn, is te Pretoria in het huwelijk getreden met den heer Henri Hilhorst.

Naar wij vernemen, blijft de gezondheidstoestand van Dr. Leyds zeer goed, ofschoon de weersgesteldheid te Torquay niet zeer gunstig is.

Volgens de laatste mailberichten was Dr. A. Theiler te Pretoria op zijn post teruggekeerd na een zes-maandsch verblijf in Europa.

Mejuffrouw Annie Kroon, een dochter van kapitein Kroon, van Pretoria, is aldaar in 't huwelijk getreden met den heer H. W. Hendriks.

Voor eenige weken is te Hamburg overleden Professor Dr. C Gottsche, de geoloog, die eene speciale studie van Duitsch Zuid-West-Afrika had gemaakt.

Mevrouw Beest van Andel, weduwe van den heer W. H. Beest van Andel, eertijds weesheer van den Oranje-Vrijstaat, is op 74 jarigen leeftijd te Zesmijlspruit, nabij Pretoria, overleden.

Met de Armadale Castle zijn naar Zuid-Afrika teruggekeerd de heer Brunner, lid van het Natalsche parlement, een oud-Nederlander, en zijn echtgenoote, en Sir Johannes en mevr. Wessels.

De heer F. Wolmarans A.Dzn., te Knoppiesfontein, Tr., zoon van den heer A. D. W. Wolmarans, verheugt zich in de geboorte van een zoon, die den naam van zijn grootvader zal dragen.

Hollands Mannenkoor heeft, onder leiding van den nieuwen directeur, den heer Pierre de Beer, wederom een goedgeslaagde uitvoering te Pretoria gegeven, waarover de plaatselijke pers met veel lof spreekt. Als solisten traden op de heeren: Israels (viool), E. Hester (cello), Gouverné (zang) en P. de Beer (piano).

Het *Christelijk Schoolblad* (Redactie de heer H. J. Emous) berichtte, dat de heer P. J. Stephan, die vóór den Oorlog reeds geruimen tijd als onderwijzer in Transvaal werkzaam was, doch sedert de laatste paar jaren in Nederland vertoefde, op 25 Dec. a.s. naar Transvaal is teruggekeerd om zich daar wederom aan 't onderwijs te gaan wijden.

De heer Th. H. le Roux, doctorandus in de letteren, thans nog te Leiden studeerend — één der pioniers van de Zuid-Afrikaansche studenten-kolonie in Nederland — is benoemd tot professor aan het Transvaal University College te Pretoria. Wij wenschen dezen vriend van ons land en volk van harte geluk met de gewichtige benoeming.

Lord Basil Blackwood, die Koloniale Secretaris en waarnemend Gouverneur van den Vrijstaat geweest is, treedt thans in Engeland in een minder doorluchtige positie op. Hij is n.l. hoofd van een der arbeidsbeurzen, onlangs door de Engelsche Regeering opgericht. Dezelfde man werd door Lord Milner bekwaam genoeg geacht, om de bijna meest verantwoordelijke en hoogste betrekking in de administratie van den Vrijstaat te bekleeden.

De familie Trichardt te Middelburg, Tr., ontving in het begin der vorige maand, per overzeesche telegraaf, de treurige tijding, dat mej. Kate, jongste dochter van wijlen Kolonel S. P. E. Trichardt, in Duitsch Oost-Afrika overleden is. Mej. Trichardt, die vroeger op de weverij te Pretoria en Johannesburg werkzaam was, vertrok ongeveer twee maanden geleden in gezelschap van haar moeder naar Aroesha, D. O. Afrika, alwaar de familie van wijlen kolonel Trichardt zich gevestigd had, en is kort na haar aankomst daar overleden.

Op de plaats Dwarsrivier, in het district Philippolis (O.V.S), is overleden de heer J. J. Snijman, broeder van wijlen den heer S. R. Snijman, eenmaal wnd. President van den Oranje Vrijstaat. Op 16-jarigen leeftijd was hij met zijn ouders (in Mei 1838) uit het Kaapsche district Swellendam over de Oranje rivier getrokken, en had zich gevestigd in hetzelfde district, waar hij is overleden, nog vóór tot het stichten van den Vrijstaat was overgegaan. In de Basoeto-oorlogen was hij commandant over de burgers van Philippolis. Sedert 1876 was hij 14 jaren lang lid van den Volksraad.

De Nederlandsche ambulances. Op 27 Dec. j.l. werd in het hotel *„De twee Steden”* te 's-Gravenhage een feestelijke receptie gehouden door de doctoren, verpleegsters en verplegers van de Hollandsche ambulances, die tijdens den laatsten Boeren-oorlog zulke uitstekende diensten aan de Boeren-commando's bewezen. Van de genoodigden waren mede aanwezig de meeste leden van het hoofd-comité en de secretaris. De doctoren Van der Goot, Lingbeek en Pameyer brachten in hun toespraken eenige episodes uit de woelige oorlogsdagen in herinnering.

Volgens de *Bloemfontein Post* — niet een zeer betrouwbare bron — heeft een vergadering van Oranje-Unie parlementsleden de navolgende heeren aangewezen als candidaten voor de, door verkiezing te bezetten Vrijstaatsche zetels in den Unie-senaat t.w.: President Steyn, de heeren Ch. Marais (thans „speaker” van den Vrijstaatschen Volksraad), W. C. Brebner (Bloemfontein), Van Raalte (Bethlehem), Wessels (Smithfield), T. Brain (voorzitter van den Vrijstaatschen Volksraad) en J. W. B. de Villiers (lid van het Vrijstaatsche Hoogerhuis). Allen behooren tot de ondersteuners van het gouvernement.

De vorige maand is op ruim 70-jarigen leeftijd overleden Mr. N. G. Pierson, oud Nederlandsch minister van financiën. De oom van den vroegeren Transvaalschen consul-generaal is een der vele invloedrijke Nederlanders geweest, die door woord en daad van hun groote sympathie voor Zuid-Afrika deden blijken. Van wege de regeering der Zuid-Afrikaansche Republiek is in vroeger en later tijd, ten opzichte van moeielijke economische aangelegenheden, meermalen het advies ingewonnen van dezen staathuishoudkundige. Dankbaar worde hier erkend, dat hij zijn groote kennis steeds bereidwillig ten dienste stelde van Zuid-Afrika, telkens wanneer om zijn oordeel werd gevraagd.

Mej. Korteweg, tot onlangs Hollandsche onderwijzeres aan de Oranje(meisjes)school te Bloemfontein, is als eerste Hollandsche onderwijzeres aangesteld aan de „Eunice" Hoogeschool voor meisjes aldaar.

Een zoon van Prof. de Vos en een zoon van Prof. Muller te Stellenbosch, komen in Nederland om hun theologische studiën hier te komen voltooien.

De heer G. G. A. Middelberg, Voorzitter der Nederl. Z. A. Vereen., is den 25sten Dec. jl. van Southampton op weg naar Zuid-Afrika vertrokken. De heer Middelberg was van plan, ongeveer drie maanden weg te blijven.

Dr. Kiewiet de Jonge.

Woensdag jl. werd door de Transvaalsche Bank- en Handelsvereeniging aan dr. H. J. Kiewiet de Jonge, voorzitter van het Algemeen Nederlandsch Verbond te Dordrecht, een door den beeldhouwer A. van Wouw te Johannesburg vervaardigd beeld toegezonden. Deze zending is geschied in opdracht van leden van het Algemeen Nederlandsch Verbond in Zuid-Afrika en vergezeld van een aldaar gemaakt geïllustreerd album, bevattende de namen der Zuid-Afrikaansche mannen, die de vriendelijke gedachte hebben gehad, dr. Kiewiet de Jonge een blijvende herinnering te doen toekomen aan den tijd, dien hij in hun midden heeft doorgebracht.

Minister Malan.

Het Zuid-Afrikaansche Persagentschap telegrafeerde aan de Afrikaansche bladen, dat op een vergadering der Commissie van Toezicht op Electies (van den Afrikaner Bond) te Kaapstad, Minister Malan tot waarnemend voorzitter van die Commissie benoemd is. Inplaats van wijlen den heer Hofmeyr is minister De Waal nu lid geworden der Commissie. Het derde lid is de heer Van Heerden (Voorzitter van het Kaapsche Lagerhuis). In zekeren zin wordt deze keuze beschouwd als — althans voorloopig — bevordering van den heer F. S. Malan tot de positie van leider van den Bond, welke zoovele jaren met luister door „Onze Jan" is bekleed.

Generaal Botha

Een Reuter telegram van Standerton (Tr.) bracht onlangs de verontrustende tijding, dat Gen. Botha ernstig ongesteld was. Hij zou weer heviger te lijden hebben van zijn oude kwaal en verplicht zijn, voor zeer langen tijd rust te nemen. Spoedig daarop ontving evenwel de Transvaalsche Agent-generaal te Londen een officiëel telegram, luidend: „Eerste minister slechts lichtelijk ongesteld; geen reden voor vrees". — Generaal Botha heeft, sedert zijn terugkeer naar Zuid-Afrika, nog weinig gelegenheid gehad om een ernstig begin te maken met de rustkuur op zijn plaats, welke hem was voorgeschreven; wij hopen, dat dit uitstel geen slechtere gevolgen zal hebben, dan in het officiëele telegram worden vermeld.

Op 23 November l. l. is te Duivelskloof, Distr. Zoutpansberg, Transvaal, overleden de heer A. von Spandow, eertijds Kapitein bij de Rijdende Artillerie in Holland. Overledene heeft in Zuid-Afrika gedurende vele jaren het beroep van landmeter uitgeoefend.

In verband met dit afsterven publiceerde de heer W. J. Viljoen van Weltevreden, p. k. Diepkloof, Zoutpansberg, Transvaal, de navolgende kennisgeving in de *Volkstem:*

„Aan familie en vrienden wordt bekend gemaakt, dat hier gestorven is, te Bergendal, op 23 Nov. j.l., de heer H. A. von Spandow, Goevernements Landmeter, oud geworden 73 jaren, zooals hij zeide in zijn leven. Hij was hier zonder familiebetrekking. Wij kunnen nogtans verzekeren, dat hem een eervolle begrafenis bezorgd werd."

Minister A. Fischer.

Bij het sluiten van de laatste zitting van den Vrijstaatschen Volksraad, heeft de „speaker" (wiens ambt, zooals bekend is, bestaat uit „luisteren" en zeer weinig „spreken") zijn traditioneel zwijgen verbroken om den lof te zingen van den ijver en de verdraagzaamheid der leden van het door hem gepresideerde college. Hij gewaagde met tevredenheid van het vele werk, dat was verricht gedurende deze laatste zitting, welk goede resultaat, naar zijn meening, voornamelijk is toe te schrijven aan de breedere en minder bekrompen beschouwingen van publieke zaken door alle partijen, en bovenal aan de taktvolle en geniale leiding van den Eersten Minister. Abraham Fischer, zegt de Bloemfonteinsche correspondent van de *Volkstem*, is een geboren diplomaat, hij bezit de natuurlijke gave, het parlement te leiden, waarheen hij het hebben wil. De oude heer is een geestig redenaar en altijd klaar met zijn kwinkslagen, somtijds vlijmend scherp, als hij met een enkelen knauw een oppositielid bespottelijk maakt; dan weer gemoedelijk en als-het-ware de „ooms" achter hem op den rug kloppend, als de Unie-barometer op „storm" staat. Zijn werk is aanmerkelijk gemakkelijker gemaakt door de hulp, verleend door Sir John Fraser, die het zich als leider van de oppositie niet tot taak stelde (zooals enkele van zijn volgelingen) om het Gouvernement tegen te werken, louter uit lust tot oppositie, maar die dikwerf zijn invloed naar de zijde van den Premier deed overhellen, waar hij meende, dat het algemeen belang op het spel stond. Een geest van verdraagzaamheid was het gevolg en als er verschil van meening was,—en dat was er natuurlijk steeds—werd de oprechtheid van de motieven niet in twijfel getrokken, hoezeer ook de argumenten uit elkaar geplukt werden.

Sir Willem van Hulsteyn.

De Zuid-Afrikaansche bladen berichten, dat de heeren Sir Willem van Hulsteyn en Henry Lindsay, beiden leden van den Transvaalschen Volksraad, verklaard hadden, niet voor een progressieve candidatuur voor het Unie-Parlement in aanmerking te willen komen en ook als lid van de Progressieve partij hebben bedankt. In de *Star* deelen de twee heeren mee, dat zij zich bij de Progressieve partij hadden aangesloten, *niet* omdat zij de Boeren (georganiseerd in Het Volk) wantrouwden als ras, doch omdat zij het niet eens waren met de mijn-wetgeving (o. a. tegen Chineezen-invoer) van de Boeren-leiders en uit vrees, dat dezen hun overmacht zouden misbruiken. De Chineezen-kwestie is opgelost. De Boeren-leiders hebben getoond, gematigd te kunnen besturen. „*Cessante ratione cessat lex*". De omstandigheden zijn thans geheel anders geworden. Zuid-Afrika gaat een nieuw leven te gemoet en behoort vrij te zijn van alle oude veeten en geschillen. De oude partijen hebben hun dienst gedaan — zij kunnen, neen zij *moeten* nu van het tooneel verdwijnen. De brief sluit met den volgenden aanval op Sir George Farrar en zijn volgelingen:

„Wij kunnen ons niet solidair verklaren met een partij, die niet als essentiëel beginsel aanvaardt, dat de regeerders van onze nieuwe natie moeten zijn mannen, die — ofschoon sterk bewust van de plichten, welke Zuid-Afrika heeft te vervullen jegens andere volken, met wie wij door banden van bloedverwantschap zijn verbonden en met wie wij de voorrechten van en de verplichtingen jegens een gemeenschappelijk Rijk deelen — tevens worden bezield door een scherp omlijnde Z.-Afrikaansche vaderlandsliefde; mannen, wier belangen en sympathieën met die van Zuid-Afrika *één* zijn. Wij meenen, dat de Progressieve partij, zooals deze thans is samengesteld en gecontroleerd, aan deze voorwaarde niet voldoet. Haar handelingen staan, naar ons oordeel, te zeer onder den invloed van overwegingen, die vreemd zijn aan de belangen van ons eigen land. Wij kunnen dus een voortduren van haar bestaan niet anders beschouwen dan als belemmering voor het bereiken van ons ideaal en wij zijn niet bereid om haar voortbestaan te helpen verzekeren".

GEMENGDE BERICHTEN.

In Augustus 1910 zal een roeiwedstrijd om het wereldkampioenschap gehouden worden bij den Victoria-Waterval. De prijs bedraagt niet minder dan duizend pond stg.

Pretoria. Bij den Stadsraad van Pretoria is een voorstel gedaan om op de dorpsgronden standplaatsen voor woningdoeleinden uit te leggen en deze voor 99 jaar te verpachten, alsmede terreinen voor industrieële doeleinden en voor tuinbouw in erfpacht uit te geven.

Sinds de stadsraad van Durban het schenken van bier aan kaffers heeft verklaard tot en uitgeoefend als een gemeentebedrijf, is er een belangrijke vermindering van dronkenschap, rondlooperij, vredebreuk en dergelijke misdrijven te bespeuren geweest in Natal's havenstad.

Ouderdoms-Pensioenen.

Aan Generaal Smuts is een petitie overhandigd ter voorlegging aan den Transvaalschen Volksraad, om aan ouden van dagen, meer dan 60 jaar oud, die vóór 1902 in Transvaal woonden, pensioenen toe-te-kennen van hoogstens £ 3 per maand. De petitie zet verder uiteen, dat vele oude Boeren, die in den oorlog gewond of verminkt werden, nu van liefdadigheid moeten leven.

Men betaalde vroeger (en zal ook spoedig wel weer betalen) £ 5 om van Oemtali, Rhodesia, te komen naar Penjalonga, in 't Portugeesch gebied. Thans zijn er evenwel twee vervoer-contractanten, die elkaar blijkbaar dood willen concurreeren en die passagieren vervoeren voor 5 sh. Men zou de reis naar Oemtali maken alleen al voor 't genot, voor zulk een luttele som naar Penjalonga te kunnen komen.

De Prins van Wales wordt tegen 't einde van September in Zuid-Afrika verwacht. Z. K. H. zal waarschijnlijk eerst naar 't Noorden reizen om te gaan jagen en moet dan in October het Unie-Parlement te Kaapstad openen. Er is evenwel nog niets met zekerheid te zeggen omtrent de reis. Waarschijnlijk zullen een aantal Britsch Koloniale Ministers, o. m. Sir Wilfred Laurier, Eerste Minister van Canada, den Britschen troonopvolger op zijn reis vergezellen.

Morgue-schandalen. Het onderzoek in verband met onregelmatigheden, welke door eenige beambten van het lijkenhuis te Johannesburg zouden zijn gepleegd, zooals reeds vroeger door ons vermeld, heeft geleid tot het ontslag van den geheelen staf. Ernstige klachten tegen staats- of stedelijke ambtenaren, ambtelijk onderzoek dienaangaande en eventueele bestraffing van nalatigen of schuldigen, zijn zaken, die tegenwoordig in Zuid-Afrika elkaar bewonderenswaardig snel opvolgen.

Een Indische koelie te Durban, melkverkooper van beroep, werd wegens poging tot vergiftiging van zijn klanten tot 3 jaren dwangarbeid veroordeeld. Een Indische detektief zag beschuldigde bezig met een verdacht poeder in de flesschen met melk te doen en stelde dadelijk een onderzoek in, waaruit bleek, dat dit poeder vergif bevatte. De klanten, die reeds melk hadden ontvangen, werden onmiddellijk gewaarschuwd, waardoor een reeks van moorden voorkomen werd.

Ten huize van Mevrouw Selborne te Pretoria is een vergadering van dames gehouden om middelen te beramen, ten einde fondsen bij elkaar te brengen voor het „South African Expansion Hostel." Deze vreemde naam is gegeven aan een tehuis voor vrouwen in Johannesburg. Men acht het geld noodig, omdat men hoe langer hoe meer vrouwelijke dienstboden uit Engeland naar Transvaal wil brengen, blijkbaar niets geleerd hebbend uit de bittere ondervinding der laatste jaren en de treurige resultaten, die de „Expansion"-beweging tot dusver gehad heeft.

Eenige jaren geleden bestonden er ernstige moeilijkheden te Springs, aan den Witwatersrand, tengevolge van 't uitbranden der kolenmijnen, waardoor ook de bovengrond onveilig werd. Hetzelfde geval doet zich thans voor te Brakpan. Men kan de spoorlijn over een afstand van zes mijlen (tot Schapenrust) niet meer kruisen, omdat de wegen gevaarlijk zijn en op last van 't Departement van Mijnwezen gesloten moeten worden. Het postkantoor te Brakpan, dat vroeger in een winkel gevestigd was, is nu verplaatst, aangezien bedoelde winkel bijna onbereikbaar is door 't sluiten der wegen. Een wagen met natuursteen is onlangs een heel eind door den weg gezakt en de grootste voorzichtigheid is overal noodig.

Z. M. Koning Eduard VII heeft besloten, aan het Z.-A. Unie-Parlement eenige curiositeiten ten geschenke te geven, en heeft Sir Francis Hopwood, den Permanenten Onder-Staatssecretaris voor Koloniën, doorzending naar Zuid-Afrika opgedragen van de tafel, den inktkoker en den penhouder, welke de Koning gebruikte bij onderteekening van de Wet, waarbij de Zuid-Afrikaansche Kolonies vereenigd werden. Tevens schonk Z. M. de orgineele, door Hem geteekende toestemming tot het passeeren van de voornoemde wet. — „Een gegeven paard kijkt men niet in den bek", en de Afrikaners zullen derhalve maar moeten doen, alsof zij even verzot op curiositeiten zijn als Engelschen of Amerikanen. Laten wij hopen, dat de beide zuster-hoofdsteden van Zuid-Afrika niet onzusterlijk zullen gaan kibbelen om het bezit van deze koninklijke kantoor- en schrijfbehoeften.

Pensioenen en gratificaties voor Vrijstaatsche ambtenaren.

In den Vrijstaatschen Volksraad is een wet behandeld en aangenomen, die de wijze regelt, waarop eenige oud-ambtenaren van den Oranje-Vrijstaat zullen worden gepensioneerd. Het eerste artikel van deze wet luidt:

„Een ieder, die op den elfden October 1899 een pensioen-gevende betrekking, in dienst van den Oranje-Vrijstaat, bekleedde en die, zoo hij in dienst ware gebleven tot den een-en-dertigsten Mei 1902, bij uitdiensttreding op dat tijdstip of daarna wegens aanhoudende ziekte of andere oorzaken, vermeld in desbetrekkelijke en destijds geldende wetten, pensioen gerechtigd zou zijn geweest, uit hoofde van lengte van diensttijd, heeft aanspraak op pensioen, wanneer hij bij invoering van deze Wet zestig jaren oud is of zulks daarna wordt".

Art. 5 luidt:

„Ieder ambtenaar, die op den elfden October 1899 een pensioendragende betrekking in dienst van den Oranje-Vrijstaat bekleedde en op den een-en-dertigsten Mei 1902 een doorloopenden pensioendragenden dienst van zooal geen tien jaren, doch minstens drie jaren volbracht heeft, ontvangt een gratificatie. De gratificatie bedraagt een twaalfde deel van de gemiddelde jaarwedde, door hem genoten over zijn laatste drie dienstjaren voor ieder volbracht jaar van zijn doorloopenden dienst, zullende dezelve geacht worden tot den een-en-dertigsten Mei 1902 te hebben geduurd".

Deze wet is zeker veel minder liberaal, ofschoon technisch veel juister, dan de Transvaalsche, hetgeen wel te wijten is aan de houding van den Volksraad bij een vroegere gelegenheid, toen sterk op een aantal pensioenen, door de Regeering bij name voorgesteld, werd beknibbeld.

Mercuur-Stoomdrukkerij J. H. de Bussy, Amsterdam.